

מדינת ישראל
הכנסת

א.ו.

פרוטוקול מס' 20/ג

מישיבה של ועדת החינוך והתרבות, שהתקיימה
ביום ד', ז' באדר, תשי"ד - 10.2.54, בשעה
.09.00

ג. כ. ח. נ.

- חברי הוועדה:
- ו. פרסיץ - היו"ר
- ס. ארם
- ח. נוגר
- א. ברמן
- א. כלפון
- ו. כפרית
- ד. נצר
- י. סמילנסקי
- י. ש. רוזנברג
- א. רזיאל-נאור
- א. רימלט

סוזמנים:

- ד"ר אבידור - סגן מנהל משרד החינוך והתרבות
- גב' סטנר - היועצת המשפטית של משרד החינוך
- ד"ר רוזנטל - נציג משרד המשפטים

נ. ע. ד. נ.

- ס. אונא
- ז. בן-יעקב
- ק. כהנא
- ר. צברי

סדר-היום:

- א. תשובות של ד"ר אבידור על שאלות חברי הוועדה שנשאלו בישיבה מ-19 בינואר ש.ז.
- ב. חוק הארכיונים, תשי"ב - 1952, סעיפים 1, 5, 6.

=====

היו"ר ו. פרסיץ:

אני פותחת את הישיבה.
ד"ר אבידור הבטיח למסור בישיבה זו תשובות על כמה שאלות שנשאלו על-ידי חברי הוועדה. ברשותו של ד"ר אבידור אסאל תחילה שאלה נוספות. האם משרד החינוך ראה כבר את החוזר שנשלח לגבנות על-ידי סר אב עזר ילין מהסתדרות הסורים כמגובה על הוראה סניתנה על-ידי המנהל הכללי של משרד החינוך בדבר שעות העבודה של הגבנות? אם משרד החינוך כבר ראה חוזר זה, מה יש בדעתו לעשות בקשר אליו?

לאחר שאקבל את תשובתו של ד"ר אבידור, ארשה לעצמי להעמיד ענין זה על סדר-היום של הישיבה הבאה, כי אני חושבת שהציבור חייב לקבוע עמדה על-סנת לעזור למשרד החינוך במלחמה נגד הפקרות טעין זו.

ד"ר אבידור:

בראשית שנת לימודים זו נשלח על-ידי המנהל הכללי של משרד החינוך חוזר לכל הגבנות הסודיע שעל הגבנות לבוא לגני-הילדים כרבע שעה לפני בואם של הילדים ולהסאר בנן כשעה אחת אחר לכתם הביתה. חוזר זה נשלח מכיון שהגיפו אלינו תלונות רבות מאד שחלק גדול של הגבנות מאחרות לבוא לגן, הילדים

ד"ר אבידור:

מגיעים לבן ואין מי שיקבל את פניהם. כמו כן הגננות מקדימות ללכת מהגן. הטעם לתופעה זו הוא פשוט. בנתי-ספר דבר זה כמעט ולא ייתכן, כי ישנו מנהל המסגית על כך, ואף אם קורה לפעמים שאיזה מורה לא בא, תמיד ישנו מורה אחר שיכול לקחת את מקומו, ואילו בגנים רבים הגננת היא יחידה. אפילו אם יש לה עוזרת, היא באה בדרך כלל מאוחר יותר. לראשונה לא באה כל תגובה על חוזר זה. אולם לפני כשלושה שבועות קיבלנו מכתב ממרכז הסתדרות המורים בו הם מודיעים, שקיים נוהג כי בימי ששי ובערבי חג עוזנות הגננות את העבודה בשעה 11 או 11,30 לפני הצהריים. בדקתי את כל המסמכים ולא מצאתי שום אסמכתה לקיום נוהג זה.

לפני שבועיים התקיימה פגישה בינינו לבין מרכז הסתדרות המורים, בהשתתפותו של מר אביעזר ילין. שאלה זו עטדה על סדר-גננים של אותה הפגישה והודעתי אז, כי לא מצאתי שום אסמכתה לנוהג הזה שהוזכר במכתב של הסתדרות המורים. מר אביעזר ילין חזר ואמר שישנו נוהג כזה. בפגישה היא לא הגענו לשום סיכום בענין זה והיינו צריכים לחזור ולדון בו בישיבה שתקיים היום אחר-הצהריים. בינתיים הגיעו אלינו ידיעות שכבר נשלח חוזר חריף מטעם הסתדרות המורים, ואנחנו במשרד החינוך לא ידענו היום כיצד להגיב על זאת.

היו"ר ש. פרסיץ: אנחנו נדון בכעיה זו ביום ג' הקרוב.

ס. ארם: אצלנו קיים נוהג שאם באים להתקיף מישהו בצדק או שלא בצדק - ואני חושב שבצדק - תחילה שומעים גם אותו. לכן אני מציע שנזמין לוועדה את נציגי הסתדרות המורים ונסמע אותם, ורק אחר-כך נוכל באופן אובייקטיבי לקבוע את עמדתנו.

היו"ר ש. פרסיץ: ועדת החינוך אינה שופטת בין משרד החינוך לבין מרכז הסתדרות המורים. ועדת החינוך דנה בתופעות ציבוריות המסכנות את מערכת החינוך בארץ.

ד"ר אבידור: ברצוני לענות עתה על שאלות שנשאלו בישיבה סיום 19 בינואר ש.ז. חה"כ ארם שאל אם משרד החינוך חוקר בפעולות פוליטיות המתנהלות בנתי-ספר והאם זה מתפקידו של משרד החינוך להתערב בזה.

בסעיף 19 של חוק החינוך המטלכתי נאמר, ש"מורה ועובד אחר במוסד חינוך לא ינהל תעמולה לטובת מפלגה או ארגון פוליטי אחר בקרב תלמידים של מוסד חינוך". כאן לא נאמר אפילו שהאיסור חל בין כותלי בית-הספר. להיפך, אסור לנהל תעמולה בין התלמידים. מכאן אפשר להסיק שמשרד החינוך יסקוד על-כך שלא תנוהל תעמולה פוליטית גם בתהלוכות של תלמידים מחוץ לבית-הספר. נוסף על הנאמר בסעיף 19 אומר סעיף 24(ב) שהשר יתקין תקנות לשם "מניעת כל תעמולה מפלגתית ומדינית במוסד חינוך בכל צורה שהיא, בין על-ידי מורי המוסד ועובדיו ובין על-ידי אנשים מן החוץ". משרד החינוך כבר הכין את התקנות הללו, אבל יש עוד להביאן בפני ועד החינוך.

ס. ארם: תשובה זו אינה מספקת אותי.

ד"ר אבידור: חה"כ צברי שאלה על הטעם התרבותי בישובי עולים. היא אומרת שבישובים אלה ישנן ספריות וספרים אבל אין מי שיטפל בזה, הילדים אינם לומדים ואין הסברה על הסתרחט בטדינה, אין גם טיפול בנוער. היא אמרה שצריך להיות במקומות אלה מרכז תרבות והמורים חייבים לגוד במקום. אני יכול לומר שהטעם הוא עוד יותר קשה ממה שחה"כ צברי תיארה, ואחד הטעמים לזה הוא שאין מרכזי תרבות ומורים המתבודדים בישובים. אם יבנים מורים במקום, הם בדרך מורים בלתי מוסמכים

או.

ד"ר אבידור:

בישובים אחרים הטורים נוסעים כל שבוע הביתה, הם באים לעבודה ביום א' וחוזרים העירה ביום ו'. אלה לרוב אינם מוסמכים ומכיון שהם נעדרים מהמקום ביום ו' אחר הצהריים וביום שבת, הרי השפעתם על אנשי המקום אינה גדולה.

קיבלתי מכתב משר האוצר האזרחי: "בסיורי האחרונים בישובים החדשים בכלל ובעליות החדשות אשר נוטרו הסנה בפרט, נוכחתי לדעת כי רוב הטורים והגננות העוסקים בהוראה וחינוך בישובים אלה אינם גרים במקום עבודתם! במקרה הטוב ביותר מגיע מורה למקום ביום ראשון בבוקר ועוזב אותו ביום הששי לפני הצהריים, ואולי לאותם שני הימים שלא קדחת הנסיעה.

סבורני, כי תפקידם של הטורים והמחנכים בכפר לעסוק לא רק במינוקות של בית רבן, אלא גם לפעול בקרב המתיישבים, שהנם לרוב עולים חדשים, והטועד המתאים ביותר לכך הוא יום השבת. יש על-כן לאחוז בכל האמצעים הדרושים על-טנת לשכן את הטורים שיכון קבע בכפרים.

מחלקת ההתיישבות מצדה מוכנה להקצות לטורים בתי-מגורים ומשק-עזר.

לאחר קבלת מכתבו של שר האוצר פנינו למפקחי המחוזות שינהלו משא-ומתן עם הטורים לקראת שנת הלימודים הבאה. כן פנינו לטרכז הסתדרות הטורים והבאנו עובדות אלו לתשומת-לבם כדי שיטפלו בדבר.

בשנת לימודים זו ניטינו להפנות את בוגרי הסטיבריונים אך ורק לישובי העולים בנגב ובצפון, אבל לא האלחנו בזה. זה שכוונת אנח נותנים ונושאים את מרכז הטורים כדי שהם מצדם יעשו פעולה להכוננת הטורים. בשבוע הבא תקיימו פגישה בינינו לבין טרכז הטורים בה נדון על היחלצות הטורים.

היו"ר ש. פרסיץ: האם מכתבו של שר האוצר מדבר גם על גננות?

ד"ר אבידור: במכתב מדובר על טורים, אבל אני חושב שהוא חל גם על גננות.

הה"כ רזיאל-נאור שאלה על המצב בכפר נורדיה. בכפר זה ישנם 8 ילדים בגיל 5 ו-18 ילדים בגיל 4 - 3 ויש גן במקום. נרשמו שם גם 9 ילדים לבית-ספר. המפקח המחוזי הציע לצרף את 9 הילדים עם 8 ילדי הגן שהם בגיל חינוך חובה ולתת להם גננת. האנשים סרבו. אז הציע המפקח לצרף את 9 הילדים לבית-ספר בישוב טטור, אלא שאז יצטרכו הילדים לנסוע לשם וגם לשאת בהוצאות הנסיעה. גם על הצעה זו קיבל המפקח המחוזי תשובה שלילית. ההצעה לפתוח שם בית-ספר אפילו על-חשבון המתיישבים לא נראית לנו, כי זוהי בעיה של כוח-אדם. כיון שהאנשים לא קיבלו אף אחת מהצעותיו של המפקח, נשארו הילדים במקום והגננת מטפלת בהם. מפקח המחוז גם דיבר איתי על ענין זה לפני 10 ימים והבטיח לחפש דרך לפתרון המצב, אבל עדיין לא קיבלתי טעמו ידיעות נוספות.

הה"כ בוגר שאל מדוע בגן ילדים ביד-אליהו לא שילמו עדיין לגננות את משכורת דצמבר. אני רוצה לציין שבני-הילדים ביד-אליהו אינם שייכים לעיריית תל-אביב אלא לארגוני נשים.

א. רזיאל-נאור: ישנם שם גם גן עירוני.

ד"ר אבידור: משכורת לגננות בבני-ילדים עירוניים שולמה כבר מזמן, ואילו לגבי גננות בגני-השייכים לארגוני נשים - משכורתן נשלחה לארגון.

היו"ר ש. פרסיץ: הרי על כך דיברתי קודם עם ד"ר אבידור, שהמשכורת לא נשלחה.

או.

ועדת החינוך והתרבות,
10.2.54
חוק הארכיונים, תשי"ב - 1952
סעיף 5

ד"ר אבידור: הייתי מבקש מו"ר בוגר דוגמה כדי שאוכל לדעור על איזה גננות מדובר.

ה. בוגר: זה בכל אופן גן עירוני.

ד"ר אבידור: חה"כ נצר שאלה על מצב ההזנה בנתי-הספר, בעיקר ביפו, אשר שם, כפי שאמרה, לא הייתה הזנה. אני מבין שענין ההזנה כבר סודר בינתיים וילדים מקבלים אוכל.

היו"ר ש. פרסיץ: הענין מסתדר, אבל הוא עדיין אינו מסודר. הייתה שם שאלת פיצויים לעובדות.

ד"ר אבידור: חה"כ רימלס אמר, כי ישנם קשיים בתשלום מסכורות סורים, הואיל ורשימות טקבלי המסכורות נשלחות סירוסלים. הוא שאל האם אין משרד החינוך חושב לתקן את המצב.

תכניתו של משרד החינוך הייתה והנה גם כיום להעביר את עריכת הרשימות לטיפולן של הלשכות המחוזיות. אולם התכנית לא הוצאה עדיין לפועל והמצב בינתיים הודע. תכנית זו תוכל לצאת לפועל אם נגדיל במידה ניכרת את מספר העובדים בלשכות המחוזיות. כרגע אין לנו כל אפשרות לעשות זאת. עד לפני שלושה חודשים היו רשימות המסכורת של סורים הטלפונים בשלוש הערים הגדולות, תל-אביב, ירושלים וחיפה, נערכות על-ידי העיריות ונשלחות אלינו, ואילו אנו היינו מעבירים לעיריות, בהתאם לרשימות הללו, את הצ'קים. לפני שלושה חודשים הפסיקו העיריות את עריכת הרשימות, מפני שהן דרשו שנשתתף בתקציב עבודה זו וכיון שלא נענו, העבירו את עריכת הרשימות אלינו. בדקו ומצאו שבשלוש הערים עסקו בעריכת רשימות מסכורת לסורים בלבד 25 פקידים. משרד האוצר אישר לנו, מראשית שנת התקציב הבאה, בטקום 25 אנשים שעשו את העבודה קודם לכן בעיריות, 3 אנשים בלבד. אני רוצה לציין שעובדי מחלקת התקן אשר במשרדנו עובדים עד שעות מאוחרות בלילה, כדי להכין את הרשימות מפני שתמיד ישנה איטת שבימות. כל עוד לא נקבל תוספת עובדים ללשכות המחוזיות לא נוכל להעביר אליהן את עריכת הרשימות. לכן צפוי גם בעתיד איחור של צ'כים אחדים בתשלום המסכורות.

היו"ר ש. פרסיץ: נחזור ונדבר על בעיות אלו בעת הדיון על התקציב. עתה נעבור לדון בחוק הארכיונים.

חוק הארכיונים, תשי"ב - 1952
= = = = =

סעיף 5

היו"ר ש. פרסיץ: בתעודתה כאן השאלה מהו חומר סודי והייתה גם הצעה לכתוב בטקום זה "חומר הנוגע לבטחון המדינה". אני מציעה לקבל הצעה זו.

ד"ר רוזנטל: אולם ישנו גם חומר סודי שאינו נוגע לבטחון המדינה.

היו"ר ש. פרסיץ: אם כך, אפשר לכתוב "חומר הנוגע לבטחון המדינה" ואילו במקרה שתעודת מחלקות ביחס לחומר מסויים יובא הדבר להכרעתה של מועצת הארכיונים.

ד"ר רוזנטל: אנו קובעים גבול של זמן ולכן ייתכן מאד שיטנו חומר אקטואלי שהוא סודי. בחוק האמריקני כתוב "חומר סודי". אינני יכול להביא כרגע דוגמאות מה זה חומר סודי, אבל אין לי ספק שיש חומר כזה. כמו כן, אי-אפשר להביא את כל מקרי המחלוקת להחלטתה של המועצה. אינני חושב שזה יזיק לענין, אם מנהל הארכיון יחליט אם החומר הוא סודי או לא.

או.

ועדת החינוך והתרבות,
10.2.54
זווק הארכיונים, תשי"ב - 1952
סעיף 5, 6

היו"ר ש. פרסיץ:
אין אנו רוצים שדבר זה יהיה תלוי באדם אחד, שהוא בטקרה מסוגה על מחלקה מסויימת ולכן יחליט כל צד לנתוג בחומר זה או אחר, ואילו הגנז אשר צריך לפעול לפי חוק זה יהיה כפוף להחלטתו. גם לא תמיד אפשר לסמוך על דעתו של המסונה על החומר.

י. סטילנסקי:
לפי הנוסח הנוכחי יוצא, כי פקיד מסויים ברשות מקומית האחראי על החומר הארכיוני יחליט מה לעשות בחומר זה. לפי דעתי, צריך לקבוע שמי שאחראי לבטחון המדינה יהיה אחראי גם על אותו החומר הטודי ויחליט מה לעשות בו.

ס. ארם:
אני חושב שהצעת חה"כ סטילנסקי היא נכונה. יש הבדל בין חומר טודי ברשות מקומית לבין חומר טודי הנמצא באחד ממסודות המדינה. וכי איזה חומר טודי יכול להמצא ברשות מקומית? ואם אפילו ישנו חומר טודי איזה שהוא האם פקיד העובד בעיריה רשאי לראות אותו, ואילו הגנז האחראי על כל החומר אינו רשאי? אינני חושב שיכול להיות ברשות מקומית איזה שהוא חומר טודי שאסור לגנז לראותו. לכן אני חושב שיש לקבל את הצעתו של חה"כ סטילנסקי.

ד"ר רוזנטל:
הבעיה היא פשוטה. אנו כוללים באותה הנוסחה את מוסדות המדינה ואת הרשויות המקומיות. מה שח"כ ארם אמר הוא נכון, אבל מה בעיה לגבי מוסדות המדינה, אשר בהם נמצא באמת חומר טודי שהוא גם אקטואלי? אם אומרים שהגנז יהיה רשאי לראות חומר זה, הרי אין הכוונה לגנז עצמו בלבד, אלא גם לכל פקיד שיכול לבוא במקומו ואין זה דבר טוב שכל פקיד אשר יישלח על-ידי הגנז יוכל לבדוק כל חומר טודי הנמצא במוסד המדינה. אפשר אולי לומר שהרשות לצלם חומר טודי הנמצא במוסד המדינה תוכל להנתן על-ידי השר האחראי על אותו המוסד. אני רוצה להדגיש בנוגע לחומר טודי של הרשויות המקומיות שלמבקר המדינה ישנה הרשות לראות חומר זה.

גב' טטנר:
אם הוועדה רוצה לשמור על רוח סעיף זה ויחד עם זאת להוסיף את ההגבלה ביחס לצילום חומר במוסדות המדינה, הייתי מציעה לחלק את סעיף 5 לשני טעיפי שונה - אחד בקשר לחומר במוסדות המדינה והשני בקשר לחומר ברשויות המקומיות.

ד"ר רוזנטל:
אני מציע לנסח את הסיפא של סעיף 5 כדלקמן:
"אך לא יוכל לבדוק, לצלם ולהעתיק חומר טודי במוסד המדינה אלא ברשות המסונה האחראי על אותו חומר".

ה ח ל ט ה

סעיף 5 בנוסח הבא: "הגנז רשאי לבדוק כל חומר ארכיוני במוסדות המדינה וברשויות המקומיות, לצלמו ולהעתיקו, אך לא יוכל לבדוק, לצלם ולהעתיק חומר טודי במוסדות המדינה אלא ברשות המסונה האחראי על אותו חומר".

סעיף 6

היו"ר ש. פרסיץ:
סעיף 6(ב) שסתמע שהגנז פטור מלגלה פנקס עם חומר ארכיוני ציבורי. הייתי גם רוצה לדעת על-סמך מה ירשום הגנז לחומר מסויים קיים, האם על-יסוד דבריו של מישהו? אינני חושבת שאפשר להסתמך על שמועה בלבד.

או.

א. ברטן:

לא התנגדתי לוויכוח על ארכיונים במוסדות הסדינים
 וברשויות הסקוטיות, אבל אני סוכר להתנגד
 לסעיפים 6 ו-7. מה זה ארכיון פרטי או ארכיונים של אנשים או מוסדות
 פרטיים? האם סעיף זה חל גם על מפלגות פוליטיות? ברצוני לשאול האם
 חוק טעין זה קיים באיזו שהיא ארץ אחרת בעולם. אני חושב שכולנו צריכים
 להתנגד לסעיף 6, כי זהו ענין עקרוני ורציני שמדרגה ראשונה. גם באנגליה,
 גם באמריקה וגם בפולין שמלפני ואחרי המלחמה לא היתה הוראה בדבר רישום
 חומר הנמצא בארכיונים פרטיים, או בארכיונים של מפלגות וארגונים פרטיים,
 אני רואה בסעיף 6 פגיעה חסורה ביותר בחופש הפרט, בחופש של המפלגות
 והארגונים הציבוריים. יתכן ששר החינוך והתרבות בתור היסטוריון מעוניין
 לרשום את כל החומר הארכיוני. אבל לדעתי, זה עומד בניגוד מוחלט למגילת
 העצמאות, שהיא כיום הסמך החשוב ביותר, מפני שאין לנו חוקה.
 לדעתי אסור לנו להסכים להוראות סעיף 6, ואני
 פונה ליושבת-הראש שתתנגד אף היא להוראה זו.

א. רזיאל-באור:

יותר ויותר מתבררת הנחיצות להגדיר מה זה חומר
 ארכיוני, כי כל זמן שלא הגדרנו זאת נתקל בכל
 פעם מחדש באותם הקשיים. אילו היו קובלים שחומר ארכיוני הוא חומר מלפני
 45, 40 או 30 שנה אפשר היה ליישם דברים באור אחר, כי חומר כזה
 כבר טיף בטקצת להיסטוריה. אבל אם אין תחומים בזמן עלולות להיווצר
 פגיעות גם בפרט וגם בציבור. לכן אני חושבת שאנו צריכים קודם כל להגדיר
 מה זה חומר ארכיוני, כי בלעדי זה ההוראות שבסעיף 6 יש בהן טעם פגיעה.

ט. ארם:

אני קצת מערער על גישתו של חה"כ ברמן ביחס
 לעקרונות קדושת הפרט. אם נמצא בארכיון פרטי
 איזה שהוא חומר ארכיוני בעל ערך, אין פירוש הדבר שאסור בתכלית האיסור,
 שמישהו יהנה מחומר זה. זו אינה גישה נכונה. אפשר לנהוג לפי הכתוב
 בסעיף 6, אלא בתוספת של תיקון קטן. אין אני רוצה לרישום החומר ייעשה
 על-פי פקודה ואני מציע לומר, כי הרישום ייעשה לפי הצהרתו מרצון של בעל
 החומר לגביו. למשל, חלק מהארכיון של ספ"ם הועבר לאוניברסיטה, אבל נשארו
 אצלנו מסמכים שאותם לא נטכים להעביר.

י. ש. רוזנברג:

אולי גם אני מתנגד לסעיף 6, לא סתוך כך שאני
 חושב שיש חומר, אלא מפני שאציע להרחיב את
 ההוראה. לפי דעתי, צריכה להיות לגבי המפלגות האפשרות לכלול בתוכן,
 בטוקדס או בטאחר, את כל החומר ההיסטורי שיגבשו במדינה. אין שום מדינה
 בעולם שאינה סובלת כיום סכך שלא קיבלה את הגישה של איסוף חומר היסטורי
 עד הזמן הלא-רחוק. אפילו מדינה צעירה באופן יחסי כמו ארצות-הברית
 סובלת סכך. אם קיים גבול של המדינה, צריך להטא בו, לדעתי, אפילו החומר
 הסודי של מוסדות המדינה. אטנם גם בגבול יש לטפל בו כחומר סודי, אבל
 הגישה היסודית צריכה להיות לכל חומר היסטורי במדינה חייב להטא בגבול.
 אני רוצה לומר לאלה המתנגדים לסעיף 6, כי סעיף
 זה אינו מוסר שהאנשים חייבים למסור לגביו את החומר אשר ברשותם, הגבול
 רק צריך לערוך את רשימת החומר הזה. נניח שהגבול יקבל ידיעה שחה"כ ארם
 אטר בוועדת החינוך, כי נוסף על החומר שהוא העביר לאוניברסיטה עוד נשארו
 אצלו מסמכים על תנועת פועלי ציון שמאל. זוהי ידיעה טוטטכת והגבול ירשום
 שחומר כזה נמצא אצל חה"כ ארם וידעו היכן לחפש אחריו. היום חה"כ ארם
 אינו רוצה למסור את החומר, אבל מולי רגלור דור אחד או שניים ירצו
 להעביר את החומר לגבול. ייתכן שתובת לחיפוש חומר. יושבת-הראש
 טוענת שידיעה אינה טוטטכת, אבל ידיעה אין פירושה טטועה. נניח שיושבת-הראש
 צדקת, אבל הרי בכל העולם מחפשים אחר חומר היסטורי רק על-פי טטועות.
 אני חושב שהגבול צריך גם להיות טטטטיסטין.

היו"ר ש. פרסיץ:

סעיף 6 קשור בסעיף 12 ו-13.

י. ש. רוזנברג:

אם אני רוצה להציע שינוי, טפני שיש הבדל
 בין טטטטיטיקה לבין מסירת חומר סתוך הכתא.
 אני מציע לקבל את סעיף 6, כפי שהוצע על-ידי
 הממשלה.

או.

ועדת החינוך והתרבות

10.2.54

חוק הארכיונים, תשי"ב - 1952

סעיף 6

ד. נצרכ:

גם אני בעד קבלת סעיף זה ללא שינוי. יש ובגלל פחד רואים בכל מקום איזו יהיא סכנה. דווקא סכנת הגפיעה בחופש הפרט אינה מתבלטת כגון בשום מקום. ארכיון והיסטוריה אלה הם לפעמים דברים אכזריים. אני בטוחה, שחה"כ ברמן וסנה היו עכשיו ברצון טשטידים וטבערים כמה מדבריהם שנאמרו מעל בטת הכנסת ואשר סופיעים עתה ב"דברי-הכנסת". ישנם דברים אשר בשום חוק ארכיונים אי-אפשר להבטיח אותם. ישנם שינויים במשטכים השינויים טשטידים את עקבותיהם על כל סיני דברים. ראיתי פעם תמונה גדולה, אמנותית והיסטורית, של ספקדי אצבא האדום ובתמונה זו נראה גם טרוצקי. כאשר ראיתי את התמונה בפעם השניה נראה עליה כתם צבע גדול במקום בו הופיע פעם טרוצקי. לכן אין צורך לחפש היסטוריה, זה פשוט בעלם. אם אנחנו מעונינים לשמור על דברים יקרים לנו - ואנו מעונינים בזאת - הרי חומר במקום איבורי טובטח יותר. בידי נמצאות תעודות חשובות מאד של אנשים, חלוצי רוסיה, אנשים שאינם עוד היום. אלה הן תעודות חשובות מאד על תולדות ההיסטוריה הציונית ברוסיה ואינני בטוחה אם אשמור אותן אצלי. סעיף 6 הוא חשוב ונחוץ ויש להשאיר אותו כפי שהוא. הוא אינו פוגע באף אחד, כי אם שומר על הנכסים עליהם אנו רוצים לשמור.

ז. סמילנסקי:

הקושי העיקרי בדיון על סעיף 6 הוא חוסר הגדרה ברורה של חומר ארכיוני. אם אני קורא את אשר כתוב בסעיף 1 על חומר ארכיוני ומוסיף לזה גם חומר ארכיוני בעל-ערך, הרי הגדרה זו המתקבלת היא כה כללית ופשטנית עד כי קשה לדעת מה זה בעצם חומר ארכיוני. בסעיף 6(ב) כתוב שבפנקס יירשם החומר הארכיוני. האם הכוונה לכך שיירשם תכנו של הסמך, או כותרתו בלבד, או מספר האינדקס שלו? ואם יירשם בפנקס תוכן הסמך, מהו הגדל אם זה על-יסוד ידיעה?

בסעיף 7 כתוב שהגנז רשאי לדרוש סכל אדם ידיעות על חומר ארכיוני. האם האדם שאליו פונה הגנז רשאי להשיב או חייב להשיב? האם זה מספיק אם האדם אליו פונה הגנז אוטר שכבעלותו נמצא חומר ארכיוני או שהוא גם חייב לתת לגנז את החומר הזה כדי שיועתק לפנקס?

אני רוצה לומר ליושבת-הראש/ גוכל להתדקם בדיוננו על החוק כל זמן שלא תהיה הגדרה ברורה מה זה חומר ארכיוני.

ד"ר אבידור:

סעיף 6 דן בארכיונים פרטיים ובחומר ארכיוני הנמצא בידיים פרטיות, ואילו המתנגדים לסעיף זה, חה"כ ארם וברמן, חששו שמא הוא יחול גם על ארכיונים של מפלגות. הסיבה לכך היא שטרם נתקבלה הגדרה של ארכיון ציבורי. ייתכן שכסה ארכיונים של מפלגות יוכלו להחשב לארכיונים ציבוריים, בפרט לאחר שכתוב בהגדרת ארכיון ציבורי שזהו ארכיון הנמצא בבעלותו של גוף שאין מטרתו הפקת רווחים.

ד"ר רוזנטל:

לא אוסיף על הבירור הטמעה של חה"ס רוזנברג, שהציג יפה מאד את כל הבעיה. חה"כ ברמן אוטר שאין בעולם כולו חוק הדן בחומר שנמצא בידיים פרטיות. לצערי, לא היתה לי הזדמנות לבדוק את כל חוקי העולם בקשר לארכיונים, ואני שמח שחה"כ ברמן יכול היה לעשות זאת. אבל אני רוצה לומר לו שהחוק הצרפתי על ארכיונים מדבר גם על חומר שהוא בבעלות פרטית.

א. ברמן:

אבל האם שם ישנה כפיה להרמות את החומר לגנז? אני טוכן לקבל את ההוראה של סעיף 6, בתנאי שהצהרה תימסר טרצונו הטוב של בעל החומר.

או.

ועדת החינוך והתרבות,
10.2.54
חוק הארכיונים, תשי"ב
טע"ף 6

ד"ר רוזנטל:

בחוק הצרפתי ישנו ענין של עיון בחומר.
חוק זה מתבסס על חוק העתיקות, אשר בסנת 1913
הורחב גם על חומר ארכיוני, וכיום כל ההוראות החלות על עתיקות כותן יפה
גם ביחס לחומר ארכיוני.

לפי האמור בסעיף 6 נשאר החומר הארכיוני
בבעלות הפרטית, לאחר שנרשם בפנקס, אלא שבעל החומר אינו רשאי לתקנו
או לשנותו בלי רשות של מנהל ארכיון המדינה.

אין ספק שהוראות סעיף 6 חלות גם על
ארכיונים של מפלגות פוליטיות, מפני שרוב הארכיונים האלה נמצאים
אצל אנשים פרטיים. מה שד"ר אבידוראמר זה נכון ואם החומר נמצא בארכיון
ציבורי אין צורך לרשום אותו בפנקס. אבל הארכיון צריך להיות סוכר
על-ידי הטטלה על-סנת שיפול תחת ההגדרה של ארכיון ציבורי.

היתה הצעה להוסיף להגדרה של חומר ארכיוני
גם את הטושג הזה שחומר ארכיוני הוא חומר בעל-ערך. דבר זה הוא בלתי
נפטר, מפני שמן ההיסטוריה מתברר שלעולם אין לדעת איזה חומר ייחשב
בעתיד כחומר בעל ערך. איננו חושב שאפשר לתת הגדרה עוד יותר מדוייקת
לחומר ארכיוני סזו שניתנת עכסיו בחוק. אם מישהו יוכל למצוא הגדרה
קולעת יותר אטמח, אבל איננו חושב שזה אפשרי.

נשטעה כאן הצעה לכתוב, כי הצהרה על הטצאות
חומר ארכיוני בבעלות פרטית תיטטר מרצונו הטוב של בעל החומר. זה נכון
שיטנה גישה כזאת בארצות רבות. באנגליה, למשל, לא רצו האנשים למסור
את החומר ההיסטורי אשר ברשותם. כתוצאה סזה טינו וענה מטלכתית בראשותם
של כמה דוכסים ובסופו של דבר פורטמו באנגליה 196 כרכים של חומר
ארכיוני.

בצרפת יצאה בזמנו הוראה שחייבים למסור
לארכיון המדינה חומר נוטאריוני שעברו 125 שנים פרטומו, אף כי הנטטריונים
סטרנו יפה על החומר שברשותם. בכל אופן חלק מהנוטטריונים סטרנו לארכיון
מדינה את החומר אשר ברשותם וכאשר ראו שהחומר נטטר שם יפה טאד,
סטרנו כולם את החומר יהיה להם.

אצלנו רוב החומר ההיסטורי נטצא בסוסדות
שאינם סוסדות מדינה ולכן השיטה של מדינות אחרות אינה מתאימה לנו.

היתה פה בעיה שלא דיברו עליה במישרין, אבל
היא טנצבצת טפל הוויכוחים על החוק הזה. הענין הוא בזה שאין טאמינים
לגנז. והרי נאמר בחוק שחומר טודי לא ייטטר על-ידי הגנז לעיון הקהל.

הינו"ר ש. פרסיץ:
הטדובר כאן לא דק על גנז אלא גם על עושה
רצונו.

ד"ר רוזנטל:

אפשר אולי לקבוע בחוק שינקטו סנקציות נגד
הגנז אם יגלה חומר טודי. אני חושב שהתשובה
לחששות הללו נטצאת בסעיף 7(א).

אשר לשאלת הה"כ סטילנסקי בקשר לרישום החומר
בפנקס, ברור שלא יועתק לפנקס תוכנו של הטטטר, כי מילו רצו ביח חיו
אומרים זאת בפירוש בחוק.

טוכן, שאם הגנז פונה לטישהו אשר בבעלותו
נטצא חומר ארכיוני ומבקש ידיעות על חומר זה, חייב בעל החומר להענות
לגנז, ואם לא עשה זאת הוא עלול להקנס בהתאם להוראות סעיף 13(ב).

א. ריטלט:

הוויכוח בכל סעיפי החוק טובב טביב שני
צירים, כי יש שתי גישות שונות טצד חברי
הוועדה. הגישה האחת טתנגדת לזה שחומר פרטי או אישי יהיה טופקר לכל.
ישנה גישה שני, ציבורית, הטתנגדת לזה שארכיונים של מפלגות טטוייסות
ייטצאו בידי טטטלה שאינה אוהדת מפלגות אלו. יש למצוא תרופה לטתי
הגישות גם יחד.

או.

ועדת החינוך והתרבות,
10.2.54
חוק הארכיונים, תשי"ב - 1954
סעיף 6

א. ריטלט: אם נאמר, לטען שחומר ארכיוני הוא בן גיל מסויים, שזה אינו חומר מחמש או של השנים האחרונות אלא חומר ישן יותר, עלול דבר זה להרגיע את החוששים, כי אין עבר עתיק כל-כך.

ההצעה השניה היא הצעתו של ד"ר רוזנטל להטיל על הגנז חובת סודיות ושתיקה. אני חושב שהוראה כזאת צריכה להיות בחוק, ולא רק אטור לבנו לתת צילוסים שחומר סודי, אלא הוא גם חייב לטפור בסוד את אשר ראה.

אני מציע לדון בהגדרה של חומר ארכיוני, אם כי היועץ המשפטי ריפה את ידינו ואמר שלא נצליח למצוא הגדרה טובה יותר.

ח. בוגר: אני חושב שסעיף 7(ב) יותר את כל הבעיות, מפני שאדם אשר לא ירצה לטפור לבנו חומר ארכיוני יוכל להשתמש בנימוק שחומר זה עלול לגולל עליו אטמה פלילית. הוא הדין לגבי ארכיונים של מפלגות. אולם אני בעד זה שתהיה לבנו רשות לדרוש מכל אחד ידיעות על החומר הנמצא ברשותו, כדי שאפשר יהיה לבנות את בנזן הסדינה.

היו"ר ש. פרסיץ: אינני חושבת שמישהו ירצה להשתמש בנימוק זה ולהטיל על עצמו את החסד שעבר עבירה פלילית.

י. רוזנברג: אני מציע שנפסיק את הדיון בטעיף 6 ונעבור לדון בטעיף 7, מפני שהאחד תלוי בשני. אם נוכל להטכים על שינויים בטעיף 7 ולהבטיח את כל הערובות הדרושות, יוכל סעיף 6 להמאר כפי שהוא; אם לא - נחזור לדון בטעיף 6.

היו"ר ש. פרסיץ: חה"כ ריטלט תיאר באופן עקרוני את הבעיות הטביאות לוויכוח בכל הסעיפים, היינו הבטחת רכוש הפרט, פגיעה בחופש הפרט והמפלגות. לכאורה היתה יכולה הצעתו של חה"כ ריטלט לקטץ הרבה טאד זמן אילו היינו מקבלים אותה לפני כן. אולם עתה, הוויכוח על החוק ייסך עד קאלנדס גרקסט ולא יבאיר את הדברים אם לא נלך בדרך אחרת. לכן ברצוני להציע ולבקש מן החברים להפסיק עתה את הוויכוח, לעיין בחוק ולנסח: א) את ההגדרה של חומר ארכיוני; ב) את כל הסעיפים הנוגעים לחבטחת חופש הפרט והמפלגות, מבלי לפגוע בצורך הסטאטיסטי לנהל רישום של כל החומר אשר עשוי לעזור בכתיבת היסטוריה של מדינת ישראל. החברים ימסרו את הצעותיהם לניטוח סניפים אלה עד לישיבה הבאה, ואז נוכל להצביע עליהן אחרי ליבון קצר, מבלי שנצטרך לחזור על הוויכוח.

י. סטילנסקי: אני חושב שמוטב קודם לברר את הענינים עד מוסט ולראות מהם הקשיים, כי ההגדרות שתוגשנה על-ידי החברים לא תהיינה מנוסחות מבחינה משפטית.

היו"ר ש. פרסיץ: אני מבקשת את החברים שימסרו לי עד יום ב' הבא את הצעותיהם בשתי הנקודות שעליהן עמדתי קודם, על-מנת שנוכל לסיים את הוויכוח. אנו עוברים עתה לטעיף 1, הגדרת החומר הארכיוני.

סעיף 1

י. סטילנסקי: בטעיף זה יסנם הקשיים הבאים: ראשית, האם יש צורך לקביע תאריך מסויים שהחל מפנו מתחיל חומר להיות בעל ערך היסטורי, נאמר חומר שעבר למעלה מ-10 שנים מיום קיומו. מצד שני אפשר לומר שכל מה שמתבשל כיום הוא בעל ערך, כי קשה לפוט מה טפל ומה עיקר, ונסיי ה זו קשה לקבוע הגדרה של גבול ידוע.

או.

ועדת החינוך והתרבות,
10.2.58
חוק הארכיונים, תשי"ב - 1952
סעיף 1

הכעיה השניה היא, האם את החומר הארכיוני
נותנים סרצון או חייבים לתת.

י. סמילנסקי:

האם פירוש הדבר שלפי הצעתך אפשר יהיה להסמיך
חומר שלא עברו עדיין 10 שנים מיום קיומו?

היו"ר ש. פרסיץ:

כן.
השאלה הסלישית היא מי הם אנשי-שם ומי
קובע זאת. זוהי לדעתי שאלה חמורה מאד.

י. סמילנסקי:

הכעיה הרביעית היא האם לא כדאי לנסח
את הסעיף באופן כללי ביותר ולומר שהדבר ייקבע בחקנות.

עד כמה שהבינותי אלו היו ארבע השאלות
העיקריות שעליהן נחלקו דעות החברים.

י. ש. רוזנברג:

אינני רוצה להכנס לתיאוריה על יחסיות הזמן
האומרת שעמיד הוא עבר ועבר זה עתיד.
אבל טובן שהיסטוריה זה איננו ענין של עבר בלבד. היסטוריה זה ענין
של יום-יום, רגע-רגע, אין אנו מרגישים את ההיסטוריה אותה אנו עושים,
כי אין לנו אפשרות להסתכל עליה באופן אובייקטיבי. זוהי באמת הכעיה
החמורה של חומר ארכיוני בכלל, לכן דווקא לגבי ההווה יש לקבוע כללים
מדויקים יותר, כי ישנה סכנה שבהווה נפסיד חומר חשוב. לכן, כאשר מדברים
על חקר העבר, אני מבין שסמכים מסויימים רק מפני שהם משקפים את העבר
יש להם חשיבות היסטורית.

אבל כאשר מדברים על חקר העם או המדינה,
אין הדברים נוגעים לעבר בלבד, אלא גם להווה, כי הווה בחיי עם או
מדינה חשוב יותר. לכן אינני רואה כאן שום מקום לקבוע תאריך ולומר
שרק מה שקרה לפני 10 שנים חשוב לגבי ההיסטוריה ואילו זה מה שאנו
עושים כיום אינו חשוב. אנו ניגשים עכשיו באופן יסודי ליצירת ארכיון
מדיני והיסטוריה, ויש להקפיד שהיסטוריה זו לא תושמד. לכן ביחס
לכלים "חקר העבר, העם, המדינה או החברה" אין צורך בטום שינוי.
גולם ביחס לחומר הקטור בזכרם או פעולתם של אנשי שם יש צורך בתאריך,
כי אחרת עלול הדבר לגרום לפגיעה בחופש הפרט. ייתכן שאנשי-שם
כתבו סכתבים ואינם רוצים שסכתבים אלה יפורסמו, יש להם כל החופש
להחליט על כך וזהו כבר ענין של תאריך בו נכתבו הסכתבים. אם אדם
מסויים הוא באמת איש-שם, אשר חקר פעולותיו יכול להשפיע על החברה,
הרי פתכיו יגיעו בסופו של דבר לגנוז המדינה, אפילו אם האיש בחקופת
חיינו התנגד לפרסומם.

לכן אני מציע למחוק את הסיפא של סעיף 1(2)
במילים "או שהם קשורים לזכרם..." מתוך כך שתבטלת גם הכעיה של קביעת
תאריך לחומר ארכיוני.

א. רימלט:

אטנט נכון שאנו חיים היום בתוך דבר מה
מתהווה, אבל הדברים אינם נשטרים אצל אדם
אחד בלבד. הם סופיעים בעתונות, הם רשומים בטוסדות ציבוריות, בפולטיקה
ובסקומות אחרים. אם טישהו טנהל יומן פרטי וטתאר בו את בנין המדינה
בתור אדם שלקח חלק בבנין זה יש לו הזכות לסמור על יומנו ולא לפרסמו
אם לא עברה עדיין מיום קיומו התקופה שנקבעה בחוק. מתוך כך יש מקום
לקבוע גיל לגבי מסמכים היסטוריים. אני מסכים שגם למסמכים הנכתבים
תוך תקופה זו יש ערך, אבל הם נמצאים בהרבה טאד מקומות ואינם הולכים
לאיבוד. לכן הגיל צריך להקבע לא רק ביחס לאנשי-שם, אלא לגבי חומר
ארכיוני. זאת אומרת שחומר ארכיוני אשר עברו כך וכך שנים מיום לידתו,
יש צורך לרשום אותו בפנקס. אבל אדם אשר ברשותו נמצא החומר יוכל
להתנות את התנאי שהחומר לא יפורסם, ותחזל על הגנוז חובת תיקה לגבי
חומר זה.

היו"ר ש. פרסיץ:

אני חוזרת ומבקשת את החברים שיגישו לי
את הצעותיהם לניסוח הנקודות השנויות

בטחלקת עד יום ב' הבא.

הישיבה נועלה בשעה 11.00